

Lew Wygotski – myśliciel, który zmienił nauczanie

Tekst jest zbiorem fragmentów z książki – Galina Dolya, *Klucz do uczenia się. Technologia rozwoju dziecka. Podejście Wygotskiego do wczesnego rozwoju dziecka*, tłumaczenie: Stanley's School of Languages, Transfer Learning, Gdańsk 2008.

Jedynie dzięki innym stajemy się sobą.

Lew Wygotski

Żył zaledwie 38 lat, ale w ostatniej dekadzie swojego życia (1924–1934), rosyjski myśliciel Lew Wygotski dokonał przełomu w badaniu psychologii rozwojowej. Jego teoria kulturowo-historyczna wyzwoliła eksplozję zainteresowania Rosją i stała się inspiracją dla wielu oryginalnych badań, prowadzonych przez innych psychologów.

Wygotski wierzył, że prawdziwa edukacja nie polega na samym przyswojeniu określonej wiedzy lub umiejętności – polega na rozwoju umiejętności uczenia się dzieci, czyli umiejętności jasnego i kreatywnego myślenia, planowania i realizowania swoich planów oraz komunikowania swojego zrozumienia na wiele sposobów. Wierzył, że może zostać to osiągnięte poprzez zapewnienie dzieciom zestawu narzędzi kulturowych, przydatnych w myśleniu i tworzeniu.

Kluczem do ludzkiej inteligencji – cechy, która odróżnia nas od zwierząt – jest umiejętność wykorzystania różnego rodzaju narzędzi. Wygotski twierdził, iż podobnie jak ludzie używają narzędzi fizycznych (np. noży lub dźwigni) w celu zwiększenia swoich możliwości fizycznych, należy zastosować narzędzia psychologiczne, które zwiększą nasze możliwości umysłowe. Tymi narzędziami są systemy symboli, które wykorzystujemy do komunikowania się i do analizowania rzeczywistości. Obejmują one znaki, symbole, mapy, plany, cyfry, notację muzyczną, schematy, modele, obrazy i przede wszystkim język.

Wygotski twierdził, że celem edukacji jest zapoznanie dzieci z pełnym zestawem narzędzi kulturowych i pokazanie im, jak wykorzystać je do szybkiej i skutecznej analizy rzeczywistości. Dzieci mogą wówczas postrzegać świat, jak to ujął naukowiec ze szkoły Wygotskiego, Aleksander Zaporoziec, przez „okulary ludzkiej kultury”.

Obserwując dzisiejsze zabawy i zajęcia dzieci, w których górę bierze komputer, zabawki mechaniczne, komiksy – trudno uwierzyć, że tyle radości mogą dać drewniane klocki, kawałki kolorowego filcu, założona na głowę opaska z sylwetami z bajek czy wspólne projektowanie umownych znaków, symboli, map. Już rok trwa nasza przygoda z „Kluczem do uczenia się”. Każde zajęcia, zabawa to wyższy szczebel do rozwijania dziecięcej wyobraźni, kreatywności, umiejętności. Zawarte w programie moduły wykorzystujemy w codziennej pracy, wplatając je w tematykę roczną i tygodniową.

Przez rok udało nam się zgromadzić wiele pomocy, niezbedników – z dużą pomocą dzieci i rodziców. Pomoc te nie tylko urozmaicają zajęcia, ale są chętnie wykorzystywane przez dzieci, rozbudzają w nich chęć tworzenia i modyfikowania.

Nauczycielki z Samorządowego
Przedszkola nr 1 w Przysusze

Wykorzystując narzędzia kulturowe, dzieci rozwijają nowe cechy psychologiczne, które my nazywamy umiejętnościami.

Są to nawyki myślowe, których potrzebujemy, aby odnieść sukces w określonych obszarach intelektualnych lub twórczych. Im lepiej dziecko włada właściwymi narzędziami kulturowymi, tym więk-

sze są jego możliwości w jakiegokolwiek dziedzinie. Rozwój umiejętności prowadzi do rozkwitu dziecięcej osobowości. Dzieci zaczynają planować i organizować swoje własne działania, otwarcie wyrażać własny punkt widzenia, przedstawiać nieszablonowe rozwiązania problemów, swobodnie współdziałać z innymi ludźmi, a co najważniejsze, wierzyć w siebie i swoje własne możliwości.

(...) oto zwykła bajka, którą można by przeczytać, zadać kilka pytań dotyczących treści, zapytać: co w niej dobre, co złe, stała się przedmiotem pracy, w trakcie której dziecko spostrzega, analizuje, wzbogaca swoje słownictwo, rozwija myślenie przyczynowo-skutkowe, staje się artystą: malarzem, aktorem. Tak zaprezentowana bajka jest czymś nowym dla rodziców, którzy z wielkim zainteresowaniem śledzą przebieg zajęć, słuchają wypowiedzi swoich dzieci, oglądają bajkowe kolorowe pociągi, które ułożyły ich pociechy, zastanawiają się, po co jeszcze figury geometryczne?

Koniec zajęcia i pierwsze podsumowania i refleksje rodziców:

– *Nie wiedzieliśmy, że tak można pracować z bajką. Gdyby w szkole w ten sposób omawiane były lektury, to żaden uczeń nie miałby problemu z ich interpretacją.*

A dzieci?

Dla nich to frajda – ułożyć pociąg, nadać tytuł, odegrać scenkę – przychodzi samo – spontanicznie. Oto niektóre z wypowiedzi dzieci po omówieniu bajki:

– *takie bajki pomagają nam lepiej myśleć,*
 – *możemy lepiej zrozumieć bajkę,*
 – *uczymy się myślenia, poznajemy figury,*
 – *pracujemy razem i wszystkie nasze pomysły się liczą.*

Nauczycielki z Samorządowego
Przedszkola nr 1 w Przysusze

Rozwijając umiejętności dziecka, nauczyciel może kierować je ku działaniom lub zadaniom, które będą nieco przewyższać jego obecne możliwości. Dzięki takiemu przewodnictwu dzieci mogą realizować zadania wykraczające – w ramach określonych granic – poza ich umiejętności.

Uczestnicząc w zajęciach otwartych, które były realizowane w oparciu o program „Klucz do uczenia się” jestem pełen podziwu, w jak łatwy i prosty sposób moje dziecko uczy się tak trudnych pojęć jak matematyka sensoryczna czy program wizualno-przestrzenny. Kuba potrafi rysować mapy różnych pomieszczeń (co mnie sprawia trudność), po czym świetnie według tej mapy umie się poruszać. To bardzo przydatna umiejętność, niejeden kierowca chciałby tak umieć.

Tata Kubu

Wygotski zdefiniował te granice, jako Strefę Najbliższego Rozwoju, którą określił jako różnicę

między poziomem rozwiązanych zadań, które mogą zostać zrealizowane pod przewodnictwem osoby dorosłej, a poziomem zadań, które mogą zostać zrealizowane samodzielnie. Najefektywniejsze nauczanie jest nakierowane na wyższy poziom SNR dziecka, na krawędź wyzwania.

Karolina, wracając z przedszkola, często opowiada nam, jakie ciekawe gry i różne doświadczenia przeprowadzane były na zajęciach. Nie myśleliśmy, że w przedszkolu dzieci uczą się o stanach skupienia ciał czy innych prawach fizyki. Zaskoczyło nas, że Karolina jako pięcioletnie dziecko umie posługiwać się językiem matematycznym. Ale nie tylko wiedza jest ważna. Nasza córka stała się bardzo opiekuńcza w stosunku do swojego młodszego brata, chętnie nam pomaga, a ostatnio zaproponowała pomoc naszej sąsiadce podczas drobnych porządków. Jak ważne są takie nawyki, nie trzeba chyba nikomu tłumaczyć.

Rodzice Karoliny

Czym są umiejętności uczenia się? Skąd one się biorą?

Odpowiedź na te pytania może wydawać się oczywista. Umiejętności uczenia się są tym, co określa tempo i elastyczność, z jaką przyjmujemy oraz jesteśmy w stanie zastosować nową wiedzę i umiejętności. Umiejętności małych dzieci nie są wrodzone lub po prostu zdeterminowane przez biologię. Dzieci nabywają swoje umiejętności od otaczających je osób – ze społecznego, kulturowego i edukacyjnego kontekstu ich życia. Sednem tego, czego uczą się wszystkie dzieci, są uniwersalne, wyższe funkcje mentalne, wymagane do analizy rzeczywistości. To, jak głęboko i bezpiecznie dzieci są w stanie pozyskać te funkcje, w ostateczności określa różnicę w ich umiejętnościach.

Leonid Venger, Olga Diaczenko, Mikołaj Veraksa i inni rosyjscy psychologowie i pedagodzy zaadaptowali i rozszerzyli idee Wygotskiego dotyczące nauki i rozwoju małych dzieci. Ich praca doprowadziła do rozwinięcia zasad, treści programu nauczania oraz metod nakierowanych na rozwój umiejętności poznawczych dzieci w wieku od 3 do 7 lat, co dało znaczne zwiększenie efektu edukacji.

Dzieci uczą się odczytywać rzeczywistość przez okulary ludzkiej kultury. Są to takie symboliczne narzędzia, jak znaki wizualne, symbole, plany, teksty, mapy, wzory i przede wszystkim język. Te właśnie narzędzia uczą nawyków myślowych i cech niezbędnych do osiągnięcia sukcesu w jakimkolwiek działaniu kulturowym, wymagającym określonych umiejętności. To za pośrednictwem tych narzędzi ujawniają się nowe cechy psychologiczne.

Nie jest to bierny proces, lecz czynne zawłaszczenie. Według optymalnego scenariusza tego procesu, narzędzia symboliczne nie zostają jedynie odrębnie wyuczone jako umiejętności, lecz są zaproponowane dzieciom i przyjęte przez nie jako celowe działanie praktyczne. Gdy dzieci są w stanie przyjąć narzędzia symboliczne jako swą własność, rozwijają nie tylko umiejętność rozwiązywania konwencjonalnych problemów starymi metodami, lecz również umiejętność wprowadzania innowacji, a czasami niezależnej od innych zmiany lub tworzenia nowych narzędzi.

Kreatywność i samodzielne myślenie nie są naszym punktem startowym, lecz są rezultatem naszej nauki.

Gdy zastanawiamy się nad tym, w jakiej dziedzinie nasze dzieci mogą być utalentowane, często mamy na myśli określony zestaw umiejętności, np. umiejętności językowe, matematyczne, muzyczne, fizyczne, wizualne, intrapersonalne oraz interpersonalne. Rosyjscy psychologowie Olga Diaczenko i Mikołaj Veraksa podkreślają, iż małe dzieci muszą rozwijać umiejętności komunikatywne, samoregulacji i umiejętności poznawcze. Dzieci muszą być zrozumiane przez innych i muszą być w stanie zrozumieć innych. Powinny one posiadać umiejętność planowania i kierowania swoją własną uwagą i zachowaniem. Muszą także umieć budować modele mentalne tego, w jaki sposób funkcjonuje świat. Są to ogólne umiejętności, których potrzebujemy. Owe umiejętności uczenia się są niezbędne do osiągnięcia sukcesu w szkole lub do zdobycia osiągnięć twórczych i intelektualnych.

Program „Klucz do uczenia się” oferuje unikatową i specyficzną postawę wobec rozwoju umiejętności poznawczych. Skupia się on w równym stopniu na rozwoju każdej z trzech powyżej przedstawionych umiejętności ogólnych – komunikacji, samoregulacji i poznaniu – ponieważ te wszystkie trzy umiejętności są równie ważne.

Rozwojowy program nauczania musi pomagać dzieciom kroczyć naprzód. By tego dokonać, musi on zapewniać ambitne doświadczenia, które sprawiają przyjemność i są możliwe do osiągnięcia pod warunkiem udzielenia dzieciom odpowiedniego wsparcia. Oto, co mamy na myśli poprzez nauczanie wewnątrz strefy nauki dziecka (Strefy Najbliższego Rozwoju). Dla małych dzieci właśnie pełna wyobraźni zabawa stanowi strefę nauki. Jak podkreśla Wygotski, największe osiągnięcia dzieci są możliwe tylko podczas zabawy, kiedy to dzieci „przerastają siebie o głowę”, wykraczają poza swoje codzienne

możliwości. Dla przykładu dzieci impulsywne, które nie są w stanie siedzieć spokojnie podczas cyklu zajęć, mogą być w stanie stać przez długi okres, jeżeli będą odgrywały rolę strażników u bram pałacu.

Program nauczania „Klucz do uczenia się” opiera się na cechach spontanicznych zachowań dzieci i ma na celu promowanie aktywnego uczenia się. Wybitni rosyjscy psychologowie i pedagodzy, kierowani przez Leonida Vengera, Olę Diaczenko i Mikołaja Veraksę, rozwinęli zasady, treść programu nauczania oraz metody, które wzmacniają świat, jaki dzieci zamieszkują w naturalny sposób, by zagwarantować, iż odkryją one każdy jego zakątek z taką głębią, jaka jest możliwa do osiągnięcia. Chociaż celem programu jest pomoc dzieciom w rozwoju umiejętności komunikatywnych, samoregulacji i poznawczych, odbywa się to w sposób pośredni, poprzez sekwencje zaplanowanych działań, które są żywe emocjonalnie, pełne zabawy i przyjemne. Jedynie nauczyciel wie, iż ma tu miejsce nauczanie.

Dwanaście modułów, jedna praktyka

Jeżeli chodzi o treść, Program Rozwoju Poznawczego „Klucz do uczenia się” oferuje szerokie spektrum i różnorodność tematyki. Składa się on z dwunastu modułów tematycznych przeznaczonych dla dzieci w wieku od 3 do 7 lat.

MATEMATYKA SENSORYCZNA

Rozwija umiejętność analizowania zewnętrznych, wizualnych cech przedmiotów przy pomocy standardów sensorycznych, takich jak: kolor, kształt lub rozmiar. Buduje podstawy do rozwoju umiejętności poznawczych.

LOGIKA

Rozwija umiejętność analizowania przedmiotów i wydarzeń, dostrzegania ich niewidocznych elementów, identyfikowania najbardziej kluczowych cech, myślenia sekwencyjnego, wyciągania wniosków, klasyfikowania i systematyzowania informacji.

MATEMATYKA

Przy pomocy modeli wizualnych dzieci odkrywają język matematyczny i koncepcję miar, porównują różne ilości i jakości przedmiotów, a także badają takie relacje, jak: „więcej”, „mniej” oraz „tyle samo”.

PROGRAM LITERACKI

Rozwija zamiłowanie do bajek, pozwala opanować ich język i daje głębokie zrozumienie konstrukcji bajki poprzez postępowanie zgodnie z ustalonym

zestawem procedur, określanym jako „modelowanie wizualne”.

GRY ROZWIJAJĄCE

Bawiąc się w małych i dużych grupach, dzieci rozwijają: kreatywną wyobraźnię, umiejętność odczytywania symboli, umiejętności językowe i komunikatywne, elastyczne myślenie, twórcze rozwiązywanie problemów, samoregulację i poczucie własnej wartości.

OD BAZGRANIA DO PISANIA

Kultywuje podstawowe umiejętności, potrzebne do pisania i twórczej ekspresji artystycznej. Rozwija „wizję artystyczną” i wprowadza różne narzędzia symboliczne – kompozycję, rytm i kolor.

WIZUALNO-PRZESTRZENNY

Rozwija świadomość przestrzenną i umiejętność odczytywania map. Dzieci przyglądają się przedmiotom w przestrzeni, korzystają z symboli do przedstawiania tego, co widzą one i co widzą inni za pośrednictwem modeli wizualnych – map, schematów i planów.

KREATYWNE MODELOWANIE

W ramach wspólnych ćwiczeń dzieci odkrywają symetrię i wzory, posługując się figurami geometrycznymi w celu tworzenia kompozycji artystycznych odzwierciedlających otaczający świat. Rozwija współpracę i umiejętności społeczne.

KONSTRUKCJE

Rozwija język matematyczny i zachowania celowe. Dzieci analizują strukturę przedmiotów, planują, artykułują swoje zamierzenia i realizują je przy pomocy drewnianych, modularnych klocków do budowania.

PROGRAM BADAWCZY

Poprzez gry, opowiadania i proste, choć znaczące eksperymenty, dzieci odkrywają ważne koncepcje

naukowe – stany materii, różne cechy substancji i ich przemiany.

RUCH EKSPRESYJNY

Rozwija inteligencję emocjonalną, umiejętności komunikacji niewerbalnej, kreatywność i wyobraźnię kreatywną poprzez ruchy ciała, gesty, mimikę i muzykę.

TY – JA – ŚWIAT

Korzystając z symboli i modeli wizualnych, dzieci uczą się o sobie jako istotach fizycznych, emocjonalnych i społecznych, o środowisku naturalnym, o istotach żywych i przedmiotach nieożywionych.

Każdy moduł zawiera 60 sesji: 30 dla młodszych dzieci („Gąsienice”), 30 dla starszych dzieci („Motyle”). Sesje dają możliwość prowadzenia zajęć inicjowanych przez dziecko, ale z konkretną procedurą dla nauczyciela.

 Gąsienice (3–4-latki)	 Motyle (5–7-latki)
1. PROGRAM LITERACKI	1. PROGRAM LITERACKI
2. MATEMATYKA SENSORYCZNA 1	2. MATEMATYKA
3. MATEMATYKA SENSORYCZNA 2	3. LOGIKA
4. KONSTRUKCJE	4. KONSTRUKCJE
5. GRY ROZWIJAJĄCE	5. GRY ROZWIJAJĄCE
6. OD BAZGRANIA DO PISANIA	6. OD BAZGRANIA DO PISANIA
7. KREATYWNE MODELOWANIE	7. KREATYWNE MODELOWANIE
8. RUCH EKSPRESYJNY	8. RUCH EKSPRESYJNY
9. TY, JA, ŚWIAT	9. PROGRAM BADAWCZY
	10. WIZUALNO-PRZESTRZENNY

CELE EDUKACYJNE	PROGRAM ROZWOJU POZNAWCZEGO				
Edukacja indywidualna i społeczna	GRY ROZWIJAJĄCE	TY – JA – ŚWIAT	KREATYWNE MODELOWANIE	RUCH EKSPRESYJNY	PROGRAM LITERACKI
Komunikacja, język i umiejętność czytania	PROGRAM LITERACKI	OD BAZGRANIA DO PISANIA	GRY ROZWIJAJĄCE	TY – JA – ŚWIAT	KREATYWNE MODELOWANIE
Rozwiązywanie problemów, logiczne myślenie i znajomość liczb	MATEMATYKA SENSORYCZNA	MATEMATYKA LOGIKA	KONSTRUKCJE	KREATYWNE MODELOWANIE	WIZUALNO-PRZESTRZENNY
Wiedza i rozumienie świata	PROGRAM BADAWCZY	TY – JA – ŚWIAT	WIZUALNO-PRZESTRZENNY	KONSTRUKCJE	KREATYWNE MODELOWANIE
Rozwój fizyczny	RUCH EKSPRESYJNY	OD BAZGRANIA DO PISANIA	GRY ROZWIJAJĄCE	KREATYWNE MODELOWANIE	KONSTRUKCJE
Rozwój twórczy	GRY ROZWIJAJĄCE	KREATYWNE MODELOWANIE	OD BAZGRANIA DO PISANIA	RUCH EKSPRESYJNY	KONSTRUKCJE

Moduły tworzą spójną całość, a rola nauczyciela jest w nich szczególna. Program kładzie nacisk na pracę w grupie, daje małym dzieciom możliwość rozwiązywania pięciu typów zadań poznawczych. Każdy moduł w różnych proporcjach wspomaga fundamenty wczesnego rozwoju: komunikację, czytanie i pisanie, rozwiązywanie problemów, wyciąganie wniosków i arytmetykę, rozwój twórczy, wiedzę o otaczającym świecie, rozwój osobisty, społeczny i emocjonalny oraz rozwój fizyczny.

Nasze obserwacje oraz liczne rozmowy z rodzicami po zajęciach pozwoliły sformułować następujące wnioski:

- *dzieci chętniej podejmują działania z własnej inicjatywy,*
- *potrafią rozwiązywać problemy, zadawać pytania,*
- *potrafią odkrywać i wyjaśniać zdarzenia, prawidłowości zachodzące w otaczającym je świecie,*
- *tworzą w grupie atmosferę współpracy z rówieśnikiem, nauczycielem i rodzicem,*
- *zdobywają wiedzę i umiejętności poprzez zabawę, co sprzyja większemu zaangażowaniu się podczas zajęć,*
- *potrafią skupić uwagę,*
- *panują nad swoimi zachowaniami i emocjami,*
- *rozwijają swoje zamięłowanie do bajek, tworzą bajki,*
- *rozwijają inwencję twórczą, pamięć i wizję artystyczną, poprzez bajki kształcą prawidłową mowę,*
- *wykazują się lepszą sprawnością manualną,*
- *potrafią odczytywać symbole,*
- *wzrasta u dzieci poczucie własnej wartości i zachowań asertywnych.*

Opinie i spostrzeżenia nauczycielek z Przedszkola Publicznego nr 23 w Radomiu

Program nauczania „Klucz do uczenia się” jest już wdrażany w wielu przedszkolach w Wielkiej Brytanii, Szkocji, Rosji, Polsce, USA i w Singapurze. Niezależne badania pokazały, iż wyniki osiągnięte przez dzieci są niezwykle.

Perspektywa „Klucza do uczenia się” uwzględnia trzy typy procesu uczenia się i nauczania. Podczas sesji nauczyciele prowadzą krótkie serie przygotowanych zajęć. Czasami dzielą się z dziećmi swoim doświadczeniem, modelując i pośrednicząc w przekazywaniu narzędzi myślowych za pośrednictwem właściwej dla rozwoju i absorbującej czynności. Innym razem, a możliwe także, iż podczas tej samej sesji, nauczyciel współpracuje z dziećmi w celu stworzenia czegoś zespołowo. W efekcie istnieje oczekiwanie, iż dzieci będą kontynuowały to, co już robią, i zaangażują się w spontaniczną zabawę, którą wybrały pod czujnym okiem wspomagającej osoby dorosłej. Oczywiście w takich okolicznościach nauczyciele mają

swobodę rozszerzenia zakresu dostępnych wyborów poprzez przekazanie dzieciom odpowiednich materiałów z poprzednich sesji do ich samodzielnego wykorzystania.

Praca grupowa

Praca grupowa jest ważnym elementem perspektywy „Klucza do uczenia się”. Najbardziej oczywistą, zdroworozsądkową przyczyną tej postawy jest to, że jeśli dziecko ma w sposób płynny przejść od etapu przedszkolnego do etapu kształcenia formalnego, to najważniejsza jest umiejętność współpracy jako członka zespołu. Jeżeli naszym życzeniem jest wspomaganie komunikacji i współpracy, musimy zapewnić dziecku szerokie możliwości praktyczne.

Kwestią mniej oczywistą, lecz być może bardziej znaczącą jest to, że praca w grupie daje dzieciom możliwość zastanowienia się nad opiniami innych dzieci. Maluchy są bardzo egocentryczne, subiektywne i jednostronne w swoim rozumieniu rzeczy oraz w swoim postrzeganiu otaczającego je świata.

W wyniku pracy z programem oraz w wyniku obserwacji dzieci i rozmów z rodzicami możemy stwierdzić, że nasze dzieci są:

- *bardziej aktywne,*
- *otwarte na nowe wyzwania,*
- *chętnie, by doświadczać, tworzyć, współdziałać,*
- *twórcze, pomysłowe, odważne,*
- *dłużej potrafią skupić się na wykonywanej czynności,*
- *chętnie dzielą się swoimi spostrzeżeniami z innymi,*
- *są spokojniejsze.*

Refleksje nauczycielek z Publicznego Przedszkola nr 2 w Koźienicach

Zastępowanie i modelowanie wizualne

Modelowanie wizualne czyni naukę i myślenie widzialnymi w taki sposób, iż dzieci mogą zobaczyć ukrytą rzeczywistość.

Zastępowanie jest wykorzystaniem konwencjonalnych elementów zastępczych (znaków i symboli) zamiast przedmiotów rzeczywistych lub zjawisk do rozwiązania problemów. Po raz pierwszy pojawia się ono w dziecięcej zabawie w sposób spontaniczny, dla przykładu klocek do budowania staje się w ręku dziecka mydłem, którego użyje do mycia; dziecko przekształca krzesło

w samochód, siadając na nim i wydając dźwięki, które udają pracujący silnik. Przedmioty używane są, by zastępować inne przedmioty – patyk może stać się termometrem, łyżką, strzelbą czy nawet koniem.

Zastępowanie i modelowanie wizualne, które mają miejsce podczas zabawy, są embrionalną formą umiejętności poznawczych, prowadzących do rozwoju i zrozumienia symboli matematycznych, notacji muzycznej oraz programów komputerowych.

Jednakże najważniejszym wpływem, jaki te zajęcia w pierwszej fazie mają na dzieci, jest umożliwienie im zrozumienia prawdziwego znaczenia słów, które określają cechy charakterystyczne przedmiotów i zjawisk. Pomagają one dzieciom opanować codzienną rzeczywistość i otaczający je świat.

W późniejszym czasie będą odgrywały one kluczową rolę w efektywnym rozwiązywaniu problemów.

Program nauczania „Klucza do uczenia się” zapewnia specjalne zadania, które zachęcają małe dzieci do wykorzystania różnych typów zamienników w odniesieniu do rozmaitych przedmiotów i do rozwijania szerokiego zakresu modeli wizualnych. Te rozwojowo właściwe zadania, przedstawione w rozwojowo odpowiedni sposób, mogą znacznie zwiększyć poziom umiejętności komunikatywnych, samoregulacji i umiejętności poznawczych u wszystkich dzieci.

Pośrednicy zewnętrzni: wizualne rekwizyty i zachęta do nauki

Mapy w module wizualno-przestrzennym, figury zastępcze w matematyce sensorycznej, diagramy Venna w logice, szkielety bajek w programie literackim, dwuwymiarowe schematy w module „Konstrukcje”

są w efekcie „zewnętrznymi pośrednikami”, którzy pomagają dzieciom w internalizacji trudnych idei.

Program „Klucz do uczenia się” wykorzystuje również wachlarz dodatkowych „zewnętrznych pośredników” na przestrzeni wszystkich modułów, szczególnie nakierowanych na wspomaganie rozwoju samoregulacji, pamięci zamierzonej oraz uwagi skupionej.

Zadania poznawcze

Program „Klucz do uczenia się” służy na pomocy dzieciom w osiągnięciu mistrzostwa w pięciu rodzajach zadań poznawczych:

- zastępowania przedmiotów,
- analizy budowy przedmiotów,
- identyfikacji relacji przestrzennych,
- wykorzystania relacji logicznych,
- tworzenia nowych obrazów.

Program ten wychodzi naprzeciw potrzebom rozwojowym wychowanków. Rozwija u dzieci nawyk współpracy, zastanawiania się, dzielenia się informacjami, wyjaśniania własnego punktu widzenia i zrozumienia, iż inni mogą mieć odmienne opinie na dany temat. Zdecydowanie ułatwia dzieciom myślenie w kategoriach przyczyn i skutków oraz radzenie sobie z niepowodzeniami. Ułatwia zdobywanie nowych umiejętności, często w sposób nieświadomy, pozbawiony stresu. Ponadto rozwija u dzieci kreatywność, poczucie własnej wartości i pewności siebie. Stwarza dodatkowe możliwości rozwoju każdego dziecka we własnym dla niego tempie, a jednocześnie nie ogranicza inwencji twórczej nauczyciela, lecz dodatkowo ją wzmacnia.

Opinie i spostrzeżenia nauczycielek i rodziców wykorzystane w artykule zebrała i końcową refleksją własną uzupełniła Anna Natora, trener programu „Klucz do uczenia się”, nauczyciel konsultant Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Radomiu
